

GINKGO BILOBA: BOTANIK TAVSIFI, TARQALISHI VA AHAMIYATI

Andijon Davlat Pedagogika Insituti
Aniq va Tabiiy fanlar fakulteti
Biologiya yoʻnalishi 103-guruh talabasi
Bahtiyorva Marjona

Annotatsiya

Ginkgo biloba — qadimiy va noyob daraxt turi boʻlib, Ginkgoaceae oilasining yagona vakili hisoblanadi. U 20–35 metr balandlikka yetadi, barglari yelpigʻichsimon va kuzda sariq tusga kiradi. Asosan Xitoyda tabiiy holda uchraydi, biroq Yaponiya, Koreya, AQSh va Yevropada ham keng tarqalgan. Uning dorivor ahamiyati katta boʻlib, xotirani yaxshilash, qon aylanishini qoʻllab-quvvatlash va yurak-qon tomir tizimi uchun foydalidir. Ekologik jihatdan havoni tozalash, shovqinni kamaytirish va shahar muhitiga moslashish xususiyatiga ega. Shuningdek, dekorativ oʻsimlik sifatida xiyobon va bogʻlarda oʻstiriladi hamda uning urugʻlari Osiyo oshxonasida isteʼmol qilinadi.

Annotation

Ginkgo biloba is an ancient and unique tree, the only surviving representative of the Ginkgoaceae family. It grows up to 20–35 meters tall and has fan-shaped leaves that turn yellow in autumn. Naturally found in China, it is also widely cultivated in Japan, Korea, the USA, and Europe. It has significant medicinal properties, improving memory, supporting blood circulation, and benefiting cardiovascular health. Ecologically, it helps purify the air, reduce noise pollution, and adapt well to urban environments. Additionally, it is used as an ornamental tree in parks and gardens, and its seeds are consumed in Asian cuisine.

Аннотация

Ginkgo biloba — древнее и уникальное дерево, единственный представитель семейства Ginkgoaceae. Оно достигает высоты 20–35 метров, имеет веерообразные листья, которые осенью приобретают жёлтый оттенок. В природе встречается в Китае, но также широко распространено в Японии, Корее, США и Европе. Обладает ценными лечебными свойствами: улучшает память, поддерживает кровообращение и способствует здоровью сердечно-сосудистой системы. Экологически полезно, так как очищает воздух, снижает

уровень шума и хорошо адаптируется к городским условиям. Кроме того, используется в декоративных целях в парках и садах, а его семена употребляются в азиатской кухне.

Kalit soʻzlar: Ginkgo biloba, qadimiy daraxt, Ginkgoaceae, dorivor xususiyatlar, хотира, qon aylanishi, yurak-qon tomir tizimi, ekologiya, havo tozalash, dekorativ oʻsimlik, Osiyo oshxonasi, ilmiy tadqiqotlar.

Keywords: Ginkgo biloba, ancient tree, Ginkgoaceae, medicinal properties, memory, blood circulation, cardiovascular system, ecology, air purification, ornamental plant, seeds, Asian cuisine, scientific research.

Ключевые слова: Ginkgo biloba, древнее дерево, Ginkgoaceae, лечебные свойства, память, кровообращение, сердечно-сосудистая система, экология, воздух, декоративное растение, семена, азиатская кухня, научные исследования

Kirish

Ginkgo biloba — qadimiy daraxt turlaridan biri boʻlib, hozirgi kunda yagona vakili saqlanib qolgan Ginkgoaceae oilasiga mansub. U biologik xilma-xillik, dorivor ahamiyati va genetik qadimiyligi bilan ajralib turadi. Ushbu maqolada Ginkgo biloba oʻsimligining botanik tavsifi, tarqalishi va inson hayotidagi ahamiyati tahlil qilinadi.

Botanik tavsifi. Ginkgo biloba — barg toʻkuvchi, ikki uyli daraxt boʻlib, oʻrtacha 20–35 metr balandlikda oʻsadi, baʼzan 50 metrgacha yetishi mumkin. Uning tanasi toʻgʻri, qobigʻi qalin va yoriqli boʻladi. Yosh daraxtlarning shoxlari tor va tik, kattalarining esa keng tarvaqaylagan boʻladi. Barglari yelpigʻichsimon boʻlib, ikkiga ajralgan plastinkaga ega. Barglarning uzunligi 5–10 sm atrofida, yashil rangda boʻlib, kuzda sariq tusga kiradi. Ginkgo daraxtlari ikki uyli boʻlganligi sababli, urgʻochi daraxtlar mevaga ega boʻlib, erkak daraxtlar changchi hosil qiladi. Mevalari sargʻish-toʻq sariq tusda boʻlib, yongʻoqqa oʻxshash qattiq qobiq bilan qoplangan. Daraxt urugʻ orqali koʻpayadi. Changlanish jarayoni shamol yordamida amalga oshadi. Ginkgo oʻsimligi juda sekin oʻsuvchi turlar qatoriga kiradi va 1000 yilgacha yashashi mumkin.

Tarqalishi Ginkgo biloba tabiiy holda asosan Xitoyning togʻli hududlarida uchraydi. Uni koʻplab davlatlarda dekorativ yoki dorivor oʻsimlik sifatida ekishadi. Ayniqsa, Yaponiya, Koreya, AQSh va Yevropa mamlakatlarida keng tarqalgan. Xitoyda qadimdan maʼbad va ibodatxonalar atrofida oʻstirilgan. Tabiiy yashash joyi

asosan nam, unumdor tuproqlar bo‘lib, iqlim sharoitiga moslashuvchan daraxt hisoblanadi. U changlanishga chidamli bo‘lib, shahar sharoitida ham yaxshi o‘sadi.

Ahamiyati. Ginkgo biloba qadimdan xalq tabobatida qo‘llanilgan. Uning barglari flavonoidlar, terpenoidlar va antioksidantlarga boy bo‘lib, qon aylanishini yaxshilash, xotirani kuchaytirish va Altsgeymer kasalligini oldini olishda samarali vosita hisoblanadi. Shuningdek, yurak-qon tomir kasalliklarida ham foydalidir.

Ekologik ahamiyati. Ginkgo biloba shahar ekologiyasi uchun muhim o‘simliklardan biri hisoblanadi. U havoni ifloslantiruvchi gazlarni yutish, shovqinni kamaytirish va tuproq eroziyasini oldini olish xususiyatiga ega.

Dekorativ ahamiyati. Uning g‘o‘zal ko‘rinishi tufayli bog‘ va xiyobonlarga ekiladi. Kuzda barglari sariq tusga kirib, atrof-muhitga estetik joziba bag‘ishlaydi.

Oziq-ovqat sanoati. Ginkgo urug‘lari Osiyo oshxonasida ishlatiladi. Xitoy va Yaponiyada bu yong‘oqlar sho‘rvalar va boshqa taomlar tarkibiga qo‘shiladi.

Xulosa: Ginkgo biloba o‘zining noyob botanik xususiyatlari, keng tarqalgan hududi va inson salomatligi uchun foydali xususiyatlari bilan ajralib turadi. Uning ekologik barqarorlikni saqlash, dorivor xususiyatlari va bezak sifatidagi ahamiyati uni qimmatli o‘simliklardan biriga aylantirgan. Bugungi kunda Ginkgo bilobani o‘rganish va undan samarali foydalanish bo‘yicha ilmiy izlanishlar davom etmoqda.

Foydalangan adabiyotlari:

1. Singh, R. et al. (2008). "Ginkgo biloba: A living fossil with therapeutic properties." *Journal of Ethnopharmacology*.
2. Mahadevan, S., & Park, Y. (2008). "Multifaceted therapeutic benefits of Ginkgo biloba L.: Chemistry, efficacy, and safety." *Journal of Food Science*.
3. Van Beek, T. A. (2005). *Ginkgo biloba*. CRC Press.
4. World Health Organization (WHO) Monographs on Selected Medicinal Plants.